

2/

Trubadúrské písně jako nové pojetí evropské lyriky a jejich první pokračovatelé

Okcitanští trubadúři, severofrancouzští truvéři, portugalská trubadúři

V lednu 2017 doplněno o sextinu Arnauta Daniela *Lo ferm voler qu'el cor m'intra* a o originály středověkých biografí (*vidas*) Guilhema z Peitieu a Arnauta Daniela. V říjnu 2017 doplněno o ukázky z originálů a z překladů těchto skladeb: Guillem de Berguedà *Cançoneta leu e plana*; Albertet a Monge *Monges, cauzetz, segon vostra siensa*; anonymní *La beutat nominativa*; Cerverí de Girona *Entre Lérida e Belvís* a Marcabru *Soudadier, per cui es jovens*. V prosinci 2017 doplněno o 3 písně Walthera z Vogelweide. V říjnu a listopadu 2018 doplněno o ukázkou z partimentu Girauta de Salanhac a Peironeta *En Peironet, vengut m'es en coratge*, z partimentu Aimerica de Peguilhan a Guilhema de Bergueda a o oddíl mariánských skladeb.

2/ Trubadúrské písně jako nové pojetí evropské lyriky a jejich první pokračovatelé. Antologie starších románských literatur
Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskyh-literatur>>.

P/

Jaufré Rudel: Když v máji dny se dlouží, sám

(Lanquan li jorn son lonc en may)

(...1125 – 1148...)

Okcitánský trubadúr

[*Jaufres Rudels de Blaia byl velmi urozený muž, princ z Blaia. Zamiloval se do hraběnky z Tripolisu, aniž ji kdy viděl, jen pro to, jak dobře o ní mluvili poutníci vracující se z Antiochie. Složil o ní mnoho písní s libými melodiemi a s prostými slovy. A jelikož ji chtěl vidět, přijal kříž a vyplul na moře. Na lodi však onemocněl, a tak ho odvezli do hostince v Tripolisu, neboť jej pokládali za mrtvého. Oznamili to hraběnce, ona přišla k jeho lůžku a objala ho. Pochopil, že je to ona. Ihned se mu vrátil sluch a dech a začal chválit Boha za to, že jej zachoval při životě až do chvíle, kdy ji mohl spatřit. A tak zemřel v jejím náručí. Ona jej dala pochovat s velkou slávou v domě Templu a potom, tébož dne, vstoupila do kláštera z bolesti, již cítila nad jeho smrtí.*]

(Překlad původního literárního životopisu, okc. nazývaného *vida*, ze soupisů trubadúrských písní sestavených ve 13.-15. století. Přeloženo s přihlédnutím k překladu J. Pelána z knihy *Vzdálená láska*, 2013, s. 31.)

Ukázka převzata z: Jaufres Rudel, *Vzdálená láska*, Zblouv, Opus, 2013, s. 71-77. Přeložil: Jirí Pelán. Překlad vychází z edice: *Les chansons de Jaufré Rudel*, vydal Alfred Jeanroy, 2. vyd., Paříž, Champion, 1924.

Formální charakteristika:

Cansó o 7 slokách a závěrečné tornadě. Verše jsou osmislabičné s mužskými rýmy ve schématu ababcce, přičemž rým b představuje ve všech slokách opakující se slovo „v dále“, okc. lohn (tzv. mot refranh). Rýmy se opakují ve všech slokách (tzv. coblas unissonans).

1

Když v máji dny se dlouží, sám
naslouchám zpěvu ptáků v dále,
a když se nazpět ubírám,
tu vzpomínám na lásku v dále.
Jdu mlčky, touhou zasmušilý,

a ptačí hlas a šípek bílý
jsou míň než chladný větru van.

2

Bůh, který nezná lež a klam,
kéž dá mi spatřit lásku v dáli!
Leč za dobro, v něž spoléhám,
teď trpím dvakrát, neb je v dáli.
Ach, jít jak poutník mnohou míli,
by její oči popatřily
na hůl, již svírá moje dlaň!

3

Pro lásku Boží požádám
ji - št'asten - o přístřeší v dáli;
a strpí-li to, setrvám
jí nablízku, příchozí v dáli.
Vzdálený přítel, dovolí-li,
přistoupí blíž a hovor milý
mu vrátí mír a zchladí skrář.

4

Smuten i vesel zpět se dám,
pokud ji spatřím, lásku v dáli!
Žel, nevím, kdy ji uhlídám,
neb její země leží v dáli.
Tolik cest lidské kroky mýlí,
a nikdo neví, dorazí-li...
Jak Bůh si přeje, tak se staň!

5

Slast jiné lásky nehledám,
mou radostí buď láska v dáli!
Je nejkrásnější ze všech dam
a nemá rovné blízko, v dáli!
Pro zjev tak ryzí, ušlechtilý,
nechat' jsem třeba, pošetilý,

zajatcem saracénským zván!

6

Bůh stvořil všechno zde i tam,
a stvořil také lásku v dáli.
Jéž já, jenž bázní nestrádám,
též vpravdě spatřím lásku v dáli!
Získat ten dar, vím, že v té chvíli
sad i síň by se proměnily
v palác, který má tisíc bran!

7

Má pravdu ten, komu se zdám
žádostivý té lásky v dáli.
Ba, jinou radost nežádám
než potěšení z lásky v dáli!
Žel, nemám, po čem srdce šlípí.
Mně určil kmotr neužilý
milovat, nebýt milován!

8

Žel, nemám, po čem srdce šlípí.
Buď proklet kmotr neužilý
za ten los: nebýt milován!

Bertran de Born: Velikonoční čas mám rád

(Be m platz lo gais temps de pascor)

(...1159-1195..., † 1215)

Okcitánský trubadúr

[Vida I

Bertrands de Born byl kastelánem v Peiregorském biskupství, pánem hradu Autafort. Neustále válčil se všemi svými sousedy, s hrabětem z Peiregorsu, s vikomtem z Lemoges, se svým bratrem Constantinem a s Richardem, dokud byl hrabětem z Peitieu. Byl dobrým rytířem, válečníkem, cítělem, trubadúrem, byl moudrý a výřečný. A uměl konat věci dobré i špatné. Ovládal, vždy když chtěl, krále Enrika a jeho

2/ Trubadúrské písně jako nové pojetí evropské lyriky a jejich první pokračovatelé. Antologie starších románských literatur
Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

syna. Především však chtěl, aby mezi sebou válčili otec se synem a s bratrem navzájem. Chtěl také, aby spolu bojovali francouzský a anglický král. A pokud uzavřeli mír nebo příměří, ihned se ho snažil zničit nějakým sirventesem a ukázat, jak je každý z nich tím mírem znectěn. Z té příčiny mu vyplývalo mnoho dobrého i zlého.

Komentář

Lemoges (též Limoges, fr. Limoges) je hlavní město kraje Lemosin (Lemuzínska, fr. Limousin), ležícího na severozápadě Okcitanie. Králem Enricem je míněn anglický král Jindřich Plantagenet (1133-1189), jeho synem Richard Lví Srdce (1157-1199).

Vida II

Bertrans de Born byl z Lemuzínska. Byl vikomtem z Autafortu, kde měl více než tisíc vazalů. Chtěl své bratry zbavit dědictví, avšak nemohl kvůli anglickému králi. Byl velmi dobrý trubadúr sirventesů a složil jen dvě canso, jimž nechal aragonský král složit protějšky od pana Guirauta de Borneill. Jeho žakér se jmenoval Papiols. Bertran byl velmi vznešený a dobrý dvořan. Hraběte z Bretaně nazýval Rassa, anglického krále Ano-a-ne a jeho syna, Mladého krále, Námořník. Měl ve zvyku neustále podněcovat k válce mezi barony a mezi otcem a synem z Anglie, dokud Mladý král nezemřel zasažen střelou u jednoho Bertranova bradu. Bertrans de Born se vychloubal, že je tak výtečný, že ani nepotřebuje užívat celý svůj rozum. A pak ho zajal král, a když jej držel ve vězení, řekl mu: „Bertrane, teď vám bude třeba celého vašeho rozumu.“ A on odpověděl, že o svůj rozum přišel, když zemřel Mladý král. Tehdy král plakal žalem nad svým synem a odpustil Bertranovi, dal mu šaty, území a práva. A ten žil dlouhý čas na světě a pak vstoupil do cisterciáckého řádu. Zde jsou jeho sirventesy.

Komentář

Druhá vida se mýlí v tom, když Bertrana označuje za vikomta, což je chyba, kterou opakuje i vida Guilhema de Bergueda. Aragonským králem je míněn Alfons II. (1154-1196). Hrabě z Bretaně je Jaufre, syn anglického krále Jindřicha II. a Aliénor, vnučky trubadúra Guilhema de Peitieu, stejně jako Richard Lví Srdce zde označovaný za krále otce. Mladý král, Jindřich III., je autorem textu nesprávně označovaný za Richardova syna, ačkoli byl ve skutečnosti jeho bratrem. Ačkoliv se zdá, že Bernartův vliv na vzájemná nepřátelství v rodině Plantagenetů byl mizivý, Dante jej přesto právě z tohoto důvodu umístil v sugestivní pasáži své Božské komedie do Pekla (XXVIII, 112-142).

(Srov. Riquer 1975: 686-688.)

(Překlad původního literárního životopisu, okc. nazývaného *vida*, ze soupisů trubadúrských písní sestavených ve 13.-15. století. Převzato z *Přátelé, přiléhavý složitím vers: písně okcitánských trubadúrů*, Praha, Argo, 2001.)

Ukázka převzata z: *Vzdálený slavíkův zpěv*, Praha, SNKLU, 1963, s. 154-155. Přeložil: Emanuel Frynta za jazykové spolupráce Václava Černého. Bez upřesnění vydání originálu, z kterého přeloženo.

Formální charakteristika:

Pět slok s osmi a šestislabičnými verši (a8 b8 a8 b8 c6' d8 d8 c6' d8 d8) a dvě tornady. Všechny sloky zachovávají stejné rýmy (coblas unissonans).

1

Velikonoční čas mám rád,
ten čas, kdy pučí list a květ,
když slyším ptáky štěbetat
a oslavovat boží svět,
a zejména mě baví,
když vidím v lukách vlajky vlát,
když stany rostou jako sad
a celý nedočkaví
rytíři samý kryt a plát
se jedou na pláň šikovat.

2

Rád vidím honce stáda hnát,
štvát lidi, jmění odvážet
a plundrovat a drancovat
před vojskem, než se stáhne zpět;
mě nikdy neunaví
hledět, jak vojska tisknou hrad,
jenž má být pobořen a vzat,
a ozbrojené davy
z náprsně odrážejí vpád
přes příkop s hradbou palisád.

3

Mám rád, když pán se nechce bát
a jede v čele uprostřed,
to potom všichni napořád
vyrazí jako jeden sled
do nelítější vřavy;

že mají pána za příklad,
ženou se jako stádo z vrat
a nic je nezastaví,
vědí, že ve cti bude stát,
jen kdo se umí bít a rvát.

4

Meč o meč, palcát o palcát,
vše tříská, tříští, míří vpřed,
leckterý vazal kolikrát
se také začne rozhánět;
tak padnou první hlavy,
koně se začnou rozbíhat,
a když má bitva tento spád,
muž dbalý cti a slávy
řeže a seče jako kat,
protože bít je víc než hnát.

4

Nemám chuť jíst a spát,
než uslyším: Hrr na ně, vpřed! –
než koně padlých začnou ržát
a plašit se a obracet,
ne, nedotknu se stravy,
než zazní: Pomoc! – nemám hlad,
než začnou těla dopadat
do zkrvavené trávy,
než spatřím praporeček vlát
na kopí čnicím z mrtvých zad.

5

Baroni, buďte zdrávi!
Zastavte města, vsi i hrad
a ved'te války, ty mám rád!

O/

Guilhem de Peitieu: Farai un vers de dreit nien

(*1071-†1126)

Okcitéanský trubadúr

[*Lo coms de Peitieus si fo uns dels majors cortes del mon e dels majors trichadors de dompnas, e bons cavalliers d'armas e larcs de dompnejjar; a saup ben trobar e cantar. En anet lonc temps per lo mon per enganar las domnas. Et ac un fill, que ac per moiller la duquessa de Normandia, don ac una filla que fo moiller del rei Enric d'Engleterre, maire del Rei Jove e d'En Richart e del comte Jaufre de Bretaigna.*

Hrabě z Peitieus byl jeden z nejurozenějších mužů na světě a z největších svůdců žen; byl dobrý rytíř ve zbrani i štedrý v dvornosti a uměl dobře skládat písně a zpívat. Dlouhý čas chodil po tomto světě, aby šálil ženy. Měl syna, který měl za ženu vévodkyni z Normandie, s níž měl dceru, jež byla ženou Jindřicha, krále anglického, a matkou Mladého krále a pana Richarda a hraběte Jaufrého z Bretaně.

Komentář

Vnučka Guilhema de Peitieu Aliénor byla nejprve provdána za francouzského krále Ludvíka VII. a po rozluce s ním se stala anglickou královnou po boku Jindřicha II. Plantageneta. Biografie vyjmenovává jejich syny Mladého krále, Richarda Lví Srdce a Jaufrého z Bretaně (Riquer 1975: 112).]

(Originál původního literárního životopisu, okc. nazývaného *vida*, ze soupisů trubadúrských písní sestavených ve 13.-15. století převzat z Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 112. Překlad převzat z *Přátelé, přiléhavý složitým vers: písně okcitéanských trubadúrů*, Praha, Argo, 2001.)

Ukázka převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 113-117 (v. 35 doplněn o značku stažení na “qu'ie.n”). Edice Martina de Riquer vychází z vydání Nicolò Pasera, *Guglielmo IX. Poesie*, Istituto di Filologia Romanza dell'Università di Roma, Modena, 1973. Překlad převzat z *Přátelé, přiléhavý složitým vers: písně okcitéanských trubadúrů*, Praha, Argo, 2001.

Formální charakteristika:

Osm slok osmi a čtyřslabičným veršem v rýmovém schématu a8 a8 a8 b4 a8 b4 (rým a se ve slokách mění, rým b zůstává).

1

Farai un vers de dreit nien,
Non er de mi ni d'otra gen,
Non er d'amor ni de joven,
Ni de ren au,
Qu'enans fo trobatz en durmen
Sus un chivau.

*Vers složíím zbola o ničem:
nebudu já či jiný v něm,
nebude láska, mladost v něm
ani to ostatní;
vždyt' ve spánku jej složil jsem
za jízdy na koni.*

2

No sai en qual hora.m fui natz,
No soi alegres ni iratz,
No soi estranhs ni soi privatz,
Ni no.n puesc au,
Qu'enaisi fui de nueitz fadatz
Sobr'un pueg au.

*Den neznám, kdy jsem narozen,
radosti, smutku vzdálen jsem,
mrzoutství dalek, družnostem,
a jinak nelze mi;
vždyt' tak na kopci vysokém
mě v noci zakleli.*

3

No sai cora.m fui endormitz,
Ni cora.m veill, s'om no m'o ditz!
Per pauc no m'es lo cor partitz
D'un dol corau,
E no m'o pretz una fromitz,
Per saint Marsau!

*Nepoznám, kdy spím a kdy bdím,
a vím to jen díky ostatním;
pro nic si srdce poráním
zlou, vážnou bolestí;
a vůbec se tím netrápím,
při našem světcovi.*

4

Malautz soi e cre mi morir,
E re no sai mas quan n'aug dir.
Metge querrai al mieu albir,
E no.m sai cau:
Bos metges er si.m pot guerir,
Mor non, si.m mau.

*Nemocný jsem, snad smrtelně,
a vím jen to, co řeknou mně.
Snad najdu na to lékaře,
je-li však takový.
Zdraví-li dá, pak dobrý je,
špatný, když přitíží.*

5

Amigu' ai ieu, non sai qui s'es,
C'anc no la ví, si m'aiut fes,
Ni-m fes que.m plassa ni que.m pes,
Ni no m'en cau:
C'anc non ac Norman ni Franes
Dins mon ostau.

*Mám milou, nevím, kdo to jest:
ji nespátril jsem, na mou cest,
ni vlídnost od ní znám, ni lest,
co na tom záleží:
vždyt' Francouz, Norman ke mně z cest
nebyli pozváni.*

6

Anc non la vi et am la fort,
Anc no'n aic dreit ni no.m fes tort;
Quan no la vei, be m'en deport;
No.m prez un jau:
Qu'ie.n sai gensor e belazor,
E que mais vau.

*Ji neznám a moc rád ji mám,
nečelím přízni, urážkám;
když je pryč, pak se usmívám,
zbla na tom záleží:
milejší, bezčí totiž znám
a úcty hodnější.*

7

No sai lo luec ves on s'esta,
si es en pueg ho es en pla;
non aus dire lo tort que m'a,
abans m'en cau;
e peza.m be quar sai rema,
per aitan vau.

*Kde žije, je mi neznámé,
zda na kopci či v nížině;
nehodlám říct, jak trápí mě,
to volím mlčení;
a strach mám, že snad zůstane,
že pryč jdu raději.*

8

Fait ai lo vers, no sai de cui;
Et trametrai lo a celui
Que lo.m trameta per autrui,
Enves Peitau,
Que.m tramezes del sieu estui
La contraclau.

*Tu je vers, o kom nevím sám,
a pošlu ho a tomu dám,
kdo po jiném ho pošle tam,
kde Peitau má své zdi;
od svojí schránky, aby k nám
protiklíč poslal mi.*

Guillem de Berguedà: Cansoneta leu e plana

(...1138-1192...)

katalánský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 529-531. Překlad převzat z antologie *Vzdálený slavíkův zpěv*, Praha, SNKLU, 1963, s. 197-198. Přeložil: Petr Kopta za jazykové spolupráce Václava Černého. Bez upřesnění vydání originálu, z něhož překládáno.

Formální charakteristika:

Sirventés o pěti coblas singulars s refrémem. Rýmové schéma a7' a7' b7 a7' b7 B7 B7, rým b se opakuje ve všech slokách.

1

Cansoneta leu e plana,
leugereta, ses ufana,

*Píseň lehké noty skromné
složiti dnes napadlo mne*

farai, e de Mon Marques,
del traichor de Mataplana,
q' es d' engan farsitz e ples.
A, Marques, Marques, Marques,
d' engan etz farsitz e ples.

*o mém panu markýzi;
v Mataplaně zlostí chromne,
jež ho k šalbám pobíží.
Markýzi, ach, markýzi,
zlost vás k šalbám pobíží!*

2
Marques, ben aion las peiras
a Melgur depres Someiras,
on perdetz de las denz tres;
no i ten dan, que las primeiras
i son e non paron ges.
A, Marques, Marques, Marques,
d' engan etz farsitz e ples.

*Právem se brad Megur chlubí:
vyrazílt' vám první zuby!
Málo pochval nesklízí.
Co nevidět vám však z huby
poslední zub vymizí.
Markýzi, ach, markýzi,
zlost vás k šalbám pobíží!*

3
Del bratz no 'us pretz una figa,
que cabreilla par de biga
e portatz lo mal estes;
ops i auria ortiga
qe.l nervi vos estendes.
A, Marques, Marques, Marques,
d' engan etz farsitz e ples.

(...)

4
Marques, qui en vos se fia
ni a amor ni paria;
gardar se deu totas ves
qon qe.z an: an de clar dia,
de nuoitx ab vos non an ges.
A, Marques, Marques, Marques,
d' engan etz farsitz e ples.

5
Marques, ben es fols qui 's vana
c' ab vos tenga meliana
meins de brajas de cortves;
et anc fills de crestiana
pejor costuma non mes.
A, Marques, Marques, Marques,
d' engan etz farsitz e ples.

Aimeric de Peguilhan a Guilhem de Bergueda

(Aimeric ... 1190-1221...; Guilhem ... 1138-1192...)

okcitanští trubadúři

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 67-68. Doslovný prozaický překlad.

1

De Berguedan, d'estas doas razos
al vostre sen chausetz la meillor,
q'ieu mantenrai tant ben la sordeior
q'ie.us cuich vensser, qui dreich m'en vol

[jutgar:

si volriatz mais desamatz amar,
o desamar e que fossetz amatz.
Chausetz viatz cella que mais vos platz.

*Bergudane, z těchto dvou názorů
dle svého si vyberte ten lepší (snáze hájitelný)
a já budu hájit ten horší (hůře hájitelný)
a uvidíte, že nad vámi zvítězím, budou-li soudit*

[po právu:

*raději byste chtěl nemilovaný milovat
či nemilovat a být milován.
Zvolte si to, co se vám více líbí.*

Albertet a Monge: Monges, cauzetz, segon vostra siensa

(Albertet ...1194-1221...; Monge, tj. mnich, není definitivně identifikován)

okcitanští trubadúři

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 1135-1138. Překlad převzat z *Přátelé, přiléhavý složím vers: písně okcitánských trubadúrů*, Praha, Argo, 2001, s. 202-205.

Formální charakteristika:

Partimen či joc partit o osmi coblas doblas. Rýmové schéma a11 b10 a11 b10 b10 a11 b10.

1

Monges, cauzetz, segon vostra siensa,
qual valon mais, catalan ho franses?
E met se sai Guascuenha e Proensa
e Lemozi, Alvernh'e Vianes,
e de lai met la terra dels dos reis;
e quar sabetz d'els totz lur captenensa,
vueil qe.m diguatz en cals plus fis pretz es.

*Mnichu, vy zvolte si sám podle svého přání,
jsou lepší ti z Katalánska, nebo z Francie?
Z Guascuenha a Proensa jsou prvně zvaní,
pár z Lemozí, Alvernh, Vianes jich také je,
druhým anglický a francouzský král kraluje,
vy víte, jak ti i oni jsou vychovaní,
řekněte mi tedy, cena kterých větších je?*

2

Aisso.us sai dir, N'Albert, senes faillesa,
qual valon mais ni don mieu mais de bes:
sill cui donars e bels manjars agensa
e ricx vestirs amples e gens arnes
e grans colps dar e ferir demanes,
sill valon mais, segon ma concisensa,
que.ill raubador estreg, nesci cortes.

*To řeknu vám, pane Alberte, bez zaváhání,
kteří lepší jsou a všeho dobra naděje,
ty, které šlechtnost těší a stolování,
široká roucha nosit a krásné výzbroje,
také silné rány dávat v poli za boje,
jich mnohem víc si cením, to je mé zdání,
víc než těch vašich, jež za hrubé mám zloděje.*

(...)

Giraut de Salanhac a Peironet: En Peironet, vengut m'es en coratge

(oba konec 12. století)

okcitánští trubadúři

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 788-790. Doslovný prozaický překlad dle překladu Martina de Riquer.

Formální charakteristika:

Partimen či joc partit. Šest coblas unissonans a dvě tornady s polovičním počtem veršů (tj. čtyřveršové). Rýmové schéma a10 b10 a10 b10 c10 c10 c10 b10. V první sloce jasně naznačen mechanismus vzniku partimentu (obzvláště dva poslední verše) a poslední verš první sloky společně s tornadami již od 16. století vykládány jako potvrzení existence tzv. Cours d'Amour, neboli Soudů lásky, odborníky považovaných za legendu. Navíc partimen rozehrává téma očí a srdce, které se posléze stane jedním z emblematických motivů u Petrarkey a petrarkistů. Zde vidíme, že se užívalo již dříve, a Petrarka je tedy přejímá.

1

En Peironet, vengut m'es en coratge
q'ieu vos deman d'un faich de drudaria;
e si d'amor conoissetz son usatge,
digatz m'en ver, e gara.us de foillia.
Cals manten mieills amor, al vostre sen:
li huoill o.l cors de cel que leialmen
ama sidonz? E cals qu.us n'atalen
venceraí vos, sol la cortz leials sia.

*Pane Peironete (Petříčku), chci se vás dotázat
něco o tom, jak funguje láska.
Jestli o ní něco víte,
řekněte mi po pravdě a vyvarujte se pošetilostí.
Co více udržuje lásku živou, podle vás:
oči nebo srdce toho, jenž miluje
svou paní? Zvolte si, co budete hájit,
a já v při zvítězím, pokud bude dvůr nestranný.*

2

Seign'En Giraut, el mon non a gramatge

Pane Giraute, na světě není gramatik (učenec),

q'ieu non venques en plaich de drudaria,
car li huoill son totz temps del cor
messatge,
e fan amar cel que non amaria...
(...)

*jebož bych neporažil ve při o lásce,
neb oči vždy nesou poselství srdci
a nutí milovat tobo, jenž nemiloval....*

La beutat nominativa

(...1180-1195...)

anonymní skladba

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 1707. Doslovný překlad v lámanou prózou.

Formální charakteristika:

Cansó o třech slokách a tornadě. Rýmové schéma a7 b7 a7 b7 a7 b7 a7 b7, druhá sloka odlišné rýmy, tornada a7 c7 a7.

Celá skladba dostupná z <[http://www.rialto.unina.it/An/461.143\(Gambino\).htm](http://www.rialto.unina.it/An/461.143(Gambino).htm)>.

1

La beutat nominativa
che avetz, e.l gran valor,
dona de pretz genetiva,
m'alevia de ma dolor
crezen che.m seretz dativa,
bella, de vostre ricor,
pois no m'es acusativa
per conseil d'acuzador.

*Kráska tak jmenovaná,
již máte, a velká hodnota,
paní, jež cenu plodíte,
mě povznáší z mé bolesti
a já věřím, že mě podarujete,
krásko, svým bohatstvím,
neb mě neosočujete,
jak vám radí mí nepřátelé.*

2

E s'ieu ia, bella, tan vail
ch'amdui siam conientiu,
nostre ferm cor optatiu,
pois non prezerai un aill
cels c'ab voluntat ativa
pauzan contra mi eror
e pugnon che disiuntiva
sia nostra fin'amor.

(...)

Cerverí de Girona: Entre Lerida e Belvis

(...1259-1285...)

katalánský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 1576-1579. Překlad s drobnými úpravami převzat z *Přátelé, přiléhavý složitým vers: písně okcitánských trubadúrů*, Praha, Argo, 2001, s. 214-215.

Formální charakteristika:

Pastorela o pěti coblas singulars a třech tornadách, první dvě tornady složené z pěti veršů, závěrečná jen tříveršová. Rýmové schéma a8 a8 b7 a8 a8 b7 b7 b7 a8 a8 b7.

Celá skladba dostupná z <https://ca.wikisource.org/wiki/Entre_Lerida_e_Belvis>.

1

Entre Lerida e Belvis,
pres d'un riu, entre dos jardis,
vi, ab una pastorela
un pastor vestit de terlis,
e jagren entre flors de lis,
baysan sutz l'erba novela.
E anc pastora pus bela,
plus cuynda ne pus ysnela,
no crey que fos, ne no m'es vis
c'a mos oyls tan plazen ne vis
en França ne en Castela.

*Kde Lerida Belvisu je blíž,
tam u řeky, mezi sady níž,
pasačku mladou spatřil jsem právě
s pasáčkem v kazajce ze lnu, když
ležící spolu v liliích, slyš,
oba se líbali v čerstvé trávě.
Jistě ženské kráse ke větší slávě
smějící se půvabem a bravě
dívku bezčí neviděl jsem, již
můj zrak by zřel s větší chutí spíš
ve Francii či na kastilské straně.*

2

Gen m'esgardey lor bestiar,
e vi l'a un sirven menar
qui als dos emblat l'avia,
e commencey l'aut a cridar:
„Laxatz lo, non podetz anar!“
E.l sirven fetz n'a ma guia;
e cant eu vi que.l fazia
pris lo, qu'esters no.m plazia
que m'anes ab luy barayllar.
E aney l'en un ort tancar;
puys torney lay on partia.

*[Zatímco se pastýřka s pastýřem oddávají
laškování, zloděj jim chce odvést stáda pryč, ale
rytíř ho zadrží a zavře dobytek do ohrady. Poté se
vrátí k pasačce (o pastýři již není zmínka).]*

(...)

3

*Když tak vrátil jsem se na ten sad,
tu pasačku slyším naříkat:
„Ach běda, zlý osud určen je mi!*

*Proč radost smutkem se musí stát?
S milým lásky sytili jsme hlad;
já netušila, jak zmizí snění.
Ach, sladkost pryč je jak omámení,
vidím, že se v bolest snadno změní!
Pane Cerverí, chci požádat,
zda stádo viděl jste utíkat.
Bojím se, že byly vyplašeny.“*

4

*„Pokud to, co zrak váš potratil,
děvče, bych vám já zas vrátil,
jakou odměnu mně přichystáte?“
„Pane, milencem mým byste byl,
a co máte, draze vyměnil,
neb v nesnážích drabo získáváte.“
Tak spolu došli jsme s velkým chvatem
tam, kde stádo stálo v klidu svatém,
a já poznal, že jsem pochybil.
„Pane,“ dí, „kéž Bůh by oplatil.
Ode mne se platu nedočkáte.“*

(...)

Marcabru: Soudadier, per cui es jovens

(...1130-1149...)

okcitánský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Simon Gaunt, Ruth Harvey and Linda Paterson, *Marcabru: A Critical Edition*, Cambridge, D. S. Brewer, 2000, s. 544. Překlad převzat z antologie *Vzdálený slavíkův zpěv*, Praha, SNKLU, 1963, s. 72-74. Přeložil: Petr Kopta za jazykové spolupráce Václava Černého. Bez upřesnění vydání originálu, z kterého přeloženo.

Formální charakteristika:

Sirventés o devíti coblas doblas. Rýmové schéma a8 a8 a8 a8 b6' c4 b6' c4, rým b a c se opakuje ve všech slokách. Příklad středověké misogynie.

1

Soudadier, per cui es jovens
mantengutz e jois eisamens,
entendetz los mals argumens
de las falsas putas ardens!
En puta, qui s'í fia,
es hom traïtz;
lo fols quan cuida ria
es escarnitz.

*Vy vojáci, z nichž po léta
mládí a radost rozkvétá,
slyšte, proč sejít ze světa
má kurví chátra prokletá.
Kdo zkušenost má z důr, ví,
že lstí je zlé
základné srdce kurvy
jen prolezlé.*

2

Salamos ditz et es guirens
c'al prim es dousa com pimens,
mas al partir es plus cozens,
amara, cruels, cum serpens.
Tan sap de tricharia
la pecairitz,
que cel que ab leis se lia
s'en part marritz.

*Šalamoun tvrdí na svou čest:
Jako med zprvu běhna jest,
když zdaří se jí nás však svěst,
v octovou promění se trest'.
Proradné jsou ty zmije
až přeběda,
a tuze zkerušený je,
kdo na ně dá.*

(...)

(...)

Arnaut Daniel: Lo ferm voler qu'el cor m'intra

(...1180-1195...)

okcitánský trubadúr

[*Arnautz Daniels si fo d'aquella encontrada don fo N'Arnautz de Meruoill, de l'evesquat de Peiregors, d'un castel que a nom Ribairac, e fo gentils hom. Et amparet ben letras e delectet se en trobar. Et abandonet las letras, et fetz se joglars, e pres una maniera de trobar en caras rimas, per que soas cansons no son leus ad entendre ni ad aprendre. Et amet una auta domna de Gascoigna, muiller d'En Guillem de Buovilla, mas non fo cregut que la domna li fezes plaiser en dreit d'amor; per qu'il dis:*

*Eu son Arnautz qu'amas l'aura
e chatz la lebre ab lo bou
e nadi contra suberna.*

Arnautz Daniels byl ze stejného kraje jako pan Arnautz de Meruoill, z biskupství peiregordského. Z hradu, jenž se jmenoval Ribairac. A byl šlechticem. Dobře se vyučil v literárním umění a bavil se skládáním písní. Potom však opustil školy a stal se žákéřem. Začal skádat písně se vzácnými rýmy, a proto jsou obtížně srozumitelné a těžko zapamatovatelné. Miloval jednu vznešenou dámu z Gaskoňska, manželku pana Guillem de Buovilla. Říká se však, že mu nedala svou přízeň dle pravidel lásky, protože sám v jedné písni říká:

Jsem Arnautz, jenž hromadí vánek,
býkem štve zajíce
a plave proti přílivu.

Komentář

Riquer (1975: 616) doplňuje, že na začátku biografie je zmiňován trubadúr Arnaut de Maruelh. Závěrečné trojverší je VII. slokou (*tornadou*) Arnautovy písně „En cest sonet coind'e leri“. Dodejme, že Arnaut je obdivovaným básníkem Danta Alighieriho, který jej často cituje ve svém *De vulgari eloquentia* a v *Božské komedii* jej umísťuje do sedmého stupně Očistce, kde ho nechává dokonce promlouvat v okcitánštině (XXVI, 140-147).

Také Francesco Petrarca jej obdivně zmiňuje ve svém *Trionfo d'amore* (IV, 40-42).]

(Originál původního literárního životopisu (tzv. *vida*) ze soupisů trubadúrských písní sestavených ve 13.-15. století převzat z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 616. Překlad s úpravami převzat z *Přátelé, přiléhavý složím vers: písně okcitánských trubadúrů*, Praha, Argo, 2001, s. 150.)

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 643-646. Edice Martina de Riquer vychází z vydání, které připravil Gianluigi Toja, *Arnaut Daniel: Canzoni*, edizione critica, studio introduttivo, commento e traduzione a

cura di..., Florencie, 1960. Překlad převzat z antologie *Vzdálený slavíkův zpěv*, Praha, SNKLU, 1963, s. 147-148. Přeložil: Emanuel Frynta za jazykové spolupráce Václava Černého. Bez upřesnění vydání originálu, z kterého přeloženo.

Formální charakteristika:

Sextina, básnická forma, jejíž tradici Arnaut touto skladbou založil (Riquer, 2011: 643), skládající se ze šesti šestiveršových slok a z poloviční tornady, přičemž v téže sloce se žádný rým neopakuje a navíc se v pozici rýmu v celé skladbě vrací stejných šest slov (zde záměrně dosti nepoetických: intra, onгла, arma, verga, oncle, cambra). Slabičné a rýmové schéma sloky je v tomto případě a7 b10 c10 d10 e10 f10, a navíc se Arnautova sextina vyznačuje přesně dodržovaným „permutačním“ přeskupováním rýmových slov v následujících slokách: abcdef faebdc cfdabe ...až v poslední šesté sloce bdfeca, což by hypoteticky pro následující sloku znamenalo návrat opět k prvotnímu sledu abcdef. Pointující tornada dále graduje tuto formální ekvilibristiku tím, že v každém ze třech veršů se vyskytují dvě z rýmových slov.

1

Lo ferm voler qu'el cor m'intra
nom pot jes becs escoissendre ni onгла
de lauzengier, qui pert per mal dir s'arma;
e car no l'aus batr'ab ram ni ab verga,
sivals a frau, lai on non aurai oncle,
jauzirai joi, en vergier o dins cambra.

*Do srdce mi vůle vchází
a nevyrvé ji dráp, tím méně nehet
závistníka, jenž ve lžích hubí duši;
že se s ním nesmím vypořádat prutem,
budu se tajně, bez vědomí strýce
těšit svou láskou ve skrytu svých komnat.*

2

Quan mi soven de la cambra
on a mon dan sai que nulhs hom non intra
anz me son tuich plus que fraire ni oncle,
non ai membre nom fremisca, neis l'onгла,
aissi cum fai l'enfas devant la verga:
tal paor ai no.l sia prop de l'arma.

*Když se v mysli dotknu komnat,
v nichž dlí mé srdce, ač tam nepřichází,
častěji nežli u bratra či strýce,
zachvívám se až po poslední nehet
tak jako dítě vyplácené prutem,
neboť už vzpomínka rve ze mne duši.*

3

Del cors li fos, non de l'arma,
e cossentis m'a celat dinz sa cambra!
Que plus mi nafra.l cor que colps de verga
car lo sieus sers lai on ill es non intra;
totz temps serai ab lieis cum carns e onгла,
e non creirai chastic d'amic ni d'oncle.

*Proč mi mučí samu duši?
Proč jen mě nechce vpustit do svých
[komnat?
To bolí v srdci víc než rána prutem:
sloužím a nesmím tam, kam ona vchází.
Budou k ní věčně lnout jak k masu nehet
přes všechny výtky přítele i strýce.*

4

Anc la seror de mon oncle
non amei plus ni tan, per agest'arma!

*Ani bratra, ani strýce
jsem tolik nemiloval, na mou duši!*

C'aitan vezis cum es lo detz de l'ongla,
s'a lieis plagues, volgr'esser de sa cambra;
de mi pot far l'amors qu'inz el cor m'intra
mieills a son vol c'om fortz de frevol verga.

5

Pois flori la seca verga
ni d'En Adam mogron nebot ni oncle,
tan fin'amors cum cella q'el cor m'intra
non cuig fos anc en cors, ni eis en arma;
on q'ill estei, fors en plaz', o dins cambra,
mos cors no.is part de lieis tan cum ten
[l'ongla.

6

C'aissi s'enpren e s'enongla
mos cors en lei cum l'escors'en la verga;
q'ill m'es de joi tors e palaitz e cambra,
e non am tan fraire, paren ni oncle:
q'en paradis n'aura doble joi m'arma,
si ja nuills hom per ben amar lai intra.

7

Arnautz tramet sa chansson d'ongl'e
[d'oncle
a grat de lieis que de sa verg'a l'arma,
son Desirat, cui pretz en cambra intra.

*Ne o nic více nežli prstu nehet
chtěl bych být vzdálen jejích vnitřních
[komnat:
vždyť láska, která do mne srdcem vchází,
braje si se mnou jako silák s prutem.*

*Dávno Adamem jak prutem
proběhl život na syny a strýce,
a přece láska, která do mne vchází,
nebyla dosud nikdy v lidské duši.
Kamkoli vyjde paní ze svých komnat,
jsem při ní jako její vlastní nehet.*

*Ač mě rve jak pířko nehet
srůstá mi se srdcem jak kůra s prutem,
má radost má v ní první ze svých komnat,
a proto nedbám o bratra a strýce:
zdvojené blaho chystá ráj mé duši,
pakli tam věrný pro svou věrnost vchází.*

*Ted' Arnaut píseň o nehtu a strýci
na počest paní s prutem pošle duši
toho, jenž slávou vchází do všech komnat.*

*(V poslední polosloce, vlastně tornadě, jsou
označena vracející se rýmová slova.)*

Betran de Born: No puosc mudar un chantar non esparja

(...1188...)

sirventes-canso

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 727-729. Doslovný překlad v lámanou prózou.

Formální charakteristika:

Cansó o pěti slokách a dvou tornádách. Bertran de Born metriku písně Si.m fos Amors de joi donar tan larga od Arnauta Daniela. Betran však z důvodu komplikovanosti metra a rýmů složí jen 5 slok a v druhé tornadě dokonce ironicky vysvětluje, že už nedokáže najít další rýmy na neobvyklé slabiky (rimas caras) -omba, -om a -esta. Rýmové schéma a10 b10 c10 d10 e10 f10 g10 h10.

1

No puosc mudar un chantar non esparja,
puois N'Oc-e-No a mes fuoc e trach sanc,
quar grans guerra fai d'eschars senhor larc,
per que.m platz be dels reis vezer la bomba,
que n'aian ops paisso, cordas e pom,
e.n sian trap tendut per fors jazer,
e.ns encontrem a miliers et a cens,
si qu'apres nos en chan hom de la gesta.

(...)

7

di.m a.N Rotgier et a totz sos parens
qu'ieu non trop mais „omba“ ni „om“ ni „esta“.

Trubadúři, mariánská (náboženská) lyrika a *donna angelicata*

Peire Cardenal: Vera vergena, Maria

(... 1205-1272...)

Okcitánský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 1502-1503.

1

Vera vergena, Maria,
vera vida, vera fes,
vera vertatz, vera via,
vera vertutz, vera res,
vera maire, ver'amia,
ver'amors, vera merces:
per ta vera merce sia
qu'eret en me tos heres
De patz, si.t plai, dona, traita,
qu'ab to Filh me sia feita.

2

Tu restauriest la follia
don Adams fon sobrepres,
tu iest l'estela que guia
los passans el san paes,
a tu iest l'alba del dia
don lo tieus Filhs solelhs es
(...)

Peire de Corbiac: Domna, dels angels regina

(13. století)

Okcitánský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Karl Bartsch, *Chrestomathie provençale*, 2. rozšířené vyd., Elberfeld, R. L. Friedrichs éditeur, 1868, s. 207-208.

Domna, dels angels regina,
esperansa dels crezens,
segon quem aonda sens,
chan de vos lenga romana;
quar nulhs homs justz ni peccaire
de vos lauzar nos deu traire,
cum sos sens mielhs l'aparelha,
romans o lenga latina

Domna, roza ses espina,
sobre totas flors olens,
verga seca frug fazens,
terra que ses labor grana,
estela del solelh maire,
noirissa del vostre paire,
e[.]l mon nulha no[.]us semelha
ni londana ni vezina.

(...)

Guiraut Riquier: Kalenda de mes caut ni freg

(... 1254-1292...)

Okcitànský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 99. Doslovný prozaický překlad.

1

Kalenda de mes caut ni freg
ni de temprat, quan paron flor,
per midons, cuy fis esser deg,
no.m fa chantar de fin'amor;
ans chan totas sazós que.m platz,
qu'ilh es, don suy enamoratz,
gensers e.l mielhers que anc fos,
ez esper que.m tengua joyos;
mas ges s'amors pro no.m destrenh.
(...)

*Ani příchod tepla, zimy,
ani mírného počasí, kdy kvetou květy,
o mé paní, které musím být věrný,
nenutí mě zpívat o vznešené lásce.
Neb jí zpívám za všech ročních dob,
protože ta, do níž jsem zamilován,
je jemnější a vznešenější, než kterákoli jiná,
a doufám, že mě zahrne radostí,
byť má láska k ní není dostatečná
[doslova: byť její láska mě dost neovládá].
(...)*

2/ **Trubadúrské písně jako nové pojetí evropské lyriky a jejich první pokračovatelé. Antologie starších románských literatur**
Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

Guilhem de Montanhagol: Non an tan dig li premier trobador

(... 1233-1268...)

Okcitánský trubadúr

Ukázka originálního textu převzata z: Martín de Riquer, *Los trovadores*, Barcelona, Ariel, 2011, s. 1435. Zde sloka III. Doslovný prozaický překlad.

3

Be.m plat qu'ieu chan, quan pes la gran *Rád zpívám, neb myslím na velkou*
[honor [čest,

que.m ven d'amor,

e.n fassa ricx essays,

quar tals recep mon chan e ma lauzor

que a la flor

de la beutat que nays.

Pero be.us dic que mielhs creire deuria

que sa beutatz desus del cel partis,

que tan sembla obra de paradis

qu'a penas par terrenals sa conhdia.

již mě láska přináší

[rád] to v písních dokazují,

neb ta, jež přijímá můj zpěv a chválu

má květ

rodící se krásy.

A musím vám říci, že bych měl věřit,

že její krása pochází z nebes,

natolik totiž se zdá být rajským dílem,

neb se sotva zdá být pozemská.

Conon de Béthune: Tant ai amé c'or me convient haïr

(*1150-†1220?)

Severofrancouzský trubér

[*Francouzský trubér ze starobylého šlechtického rodu z kraje Artois, který se významnou měrou podílel na 3. a 4. křížové výpravě (1189-1192 a 1202-1204). Po dobytí Konstantinopole křížáky v roce 1204 působil v důležitých úřadech tamní správy a na sklonku života, po smrti císařovny Jolandy z Hainautu v roce 1219, byl dokonce šlechtou vybrán za regenta císařství. Jako trubér byl obdivován pro své písně o lásce a křížovém tažení. Přisuzuje se mu autorství 14 dochovaných skladeb, u čtyř z nich je však nejisté. K deseti jeho skladbám se zachoval i notový záznam nápěvu.*]

Ukázka převzata z: *Les Chansons de Conon de Béthune*, vydal Axel Wallensköld, Paříž, Honoré Champion, 1968 (1921), s. 13-14.

Formální charakteristika:

Čtyři sloky jedenácti a osmislabičným veršem (deseti a sedmislabičným dle francouzské metriky). Rýmy se opakují ve dvou za sebou jdoucích slokách (coblas doblas), přičemž sudé sloky přejímají rýmy lichých slok následujícím způsobem: ababc bcb babacaca.

1

Tant ai amé c'or me convient haïr
Et si ne quier mais amer,
S'en tel lieu n'est c'on ne saice traïr
Ne dechevoir ne fausser.
Trop longement m'a duré ceste paine
K'Amors m'a fait endurer ;
Et non por quant loial amor certaine
Vaurai encoir recovrer.

2

Ki or vauroit loial amor trover
Si viegne a moi por coisir !
Mais bien se doit belle dame garder
K'ele ne m'aint pour traïr,
K'ele feroit ke fole et ke vilaine,
S'em porroit tost mal oïr,
Ausi com fist la fause Chapelaine,
Cui tos li mons doit haïr.

3

Assés i a de celes et de ceaus
Ki dient ke j'ai mespris
De çou ke fis covreture de saus,
Mais mout a boin droit le fis,
Et de l'anel ki fu mis en traîne,
Mais a boin droit i fu mis,
Car par l'anel fu faite la saisine
Dont je sui mors et traïs.

4

A moult boen droit en fix ceu ke j'en fix,
Se Deus me doinst boens chevaux !
Et cil ki dient ke i ai mespris
Sont perjuré et tuit fauls.
Por ceu dechiet bone amor et descline
Que on lor souffre les mals,
Et cil ki cellent lor faulse covine
Font les pluxors deloiauls.

D. Dinis: A tal estado mi adusse, senhor

(*1261-†1325)

Galicijsko-portugalský trubadúr

[*Byl synem Alfonse III. Portugalského a Beatrice Kastilské a vnukem kastilského krále a literáta Alfonse X. Mondrého. Roku 1279 se stal portugalským králem. V roce 1282 se oženil s Isabelou Aragonskou a roku 1290 založil první portugalskou univerzitu v Lisabonu, která byla později přenesena do Coimbrы. Byl jedním z nejpłodnějších portugalských trubadúrů své doby. Dochovalo se jeho přibližně 137 písní různých žánrů a témat: písní o lásce, o milém (port. cantigas de amigo), ale také satirických a sarkastických (port. cantigas de escárnio, cantigas de maldizer). K sedmi z těchto písní se dochovalo notový záznam nápěvu.]*

Ukázka převzata z: *Cancioneiro d'elrei D. Diniz*, vydal Caetano Lopes de Moura, Paříž, J. P. Aillaud, 1847, s. 70-71. Překlad Vladimír Mikeš v *Písně portugalských trobadorů*, Praha, Mladá fronta, 1983, s. 109.

Formální charakteristika:

Cantiga zahrnovaná svým tématem mezi milostné (port. cantigas de amor), avšak pro svůj lehce ironický tón útočící na „provensálské“ básníky může být považována i za satirickou píseň (port. cantiga de escárnio e maldizer). Tři sloky desetislabičným veršem se stejnými rýmy (coblas unissonans).

1

Proençaes soen mui ben trobar
e dizen eles que é con amor;
mais os que troban no tempo da frol
e non en outro, sei eu ben que non
an tan gran coyta no seu coração
qual m'eu por minha senhor vejo levar.

*Provensálci jsou dobří básníci!
Básní prý z lásky, proto verš tak zní.
Ale ten, kdo se dává do básní
až v čase prvních květů, nikdy dřív,
pro žádnou lásku neměl jaktěživ
můj žal, mou ránu v srdci zející.*

2

Pero que troban e saben loar
sas senhores o mais e o melhor
que eles poden, soñ sabedor
que os que troban quand'a frol sazón
á, e non ante, se Deus mi perdon,
non an tal coyta qual eu ey sen par.

*Moc dobře básní! Je to koncert chval
na milenky, se vším si poradí,
jenomže ten, kdo k zpěvu nasadí
dříve nežli všechno začne kvést,
ten nepochopí, co mám za bolest,
Bůh odpusť mi, jaký já nesu žal.*

3

Ca os que troban e que s'alegrar
van eno tempo que ten a color
a frol consigue, tanto que se for
aque'l tempo, logo en trobar rason
non an, non viven en qual perdiçon
oj'eu vivo, que pois m'á-de matar.

*Ti, kteří básní plni radosti,
když rozžihá se barva v okvětí,
a sotvaže ta chvíle odletí,
už vypadne jim báseň z paměti,
ti neví, v jakém žiju prokletí,
umučen smutkem, drcen úzkostí.*

Walther z Vogelweide: Píseň o chvále ženy

(Si wunder wol gemachet wîp)

(*1190-† asi 1230)

Minnesänger

Ukázka převzata z antologie *Hle, již v mém srdci vstává den. Antologie německé dvorské lyriky 12.–14. století*, Praha, 2009. Přeložila Sylvie Stanovská.

I

*Žena nádherně stvořená,
kéž poděkuje za můj zpěv!
Opěvovat ji znamená
oslatit její krásný zjev.
Rád bych zpíval i pro jiné,
srdce však chtělo jen ji znát.
Jiný at' zpívá o jiné,
já nebudu mu v cestě stát.
Byť nápěv, slova stejná jsou:
Já zpívám pouze pro ni, on pouze pro tu svou!*
(L 53,25)

II

*Hlava tak božská, nádherná,
mým nebem je, tak vysokým.
Čemu je jenom podobná?
Září mi jasem nebeským.
V něm hoří hvězdných očí svit,
kdyby mi blízko mohla stát –
mohl bych se v něm zrcadlit,
div divů by se udál snad:
Omladím se v té jasné záři,
strast touhy opustí mne, stesk odplyne z mých
tváří.*
(L 53,27)

III

*Krk, paže, nobou linie
jsou dokonalé, ví Bůh sám.
I to, co každá ukryje,
zablédl jsem, jak přísahám.*

„Nahotu zastří!“ Nerad křičel bych,
když nahou jsem ji uviděl.
Neviděla mne tát jak sníh,
tělem mi létá tisíc střel,
na skrytý palouk myslím-li,
kam vyšla ve svém jasu po ranní koupeli.
(L 54,17)

IV
Její tvář vymaloval Bůh
tak vzácnou barvou obojí,
vzal čistou červen, čistou bělobu,
odstínu růží, lilii.
Velký vůz? Nebe jasné záře?
Hřeším, řeknu-li bez váhání,
že zřím raději odlesk tváře
své milované, krásné paní?
Ach, co jen říkám, sotva vím:
Čím vznešenější vykreslím ji, tím více si ji
odcizím.
(L 53,35)

V
Má ústa – polštář, rudý je,
rád bych jej ústy políbil.
Hned by mi svítla naděje,
navždy bych se uzdravil.
Rád ulehl bych celý tam,
kam se chce tváří položit.
Omámí mne jak balsám sám,
když dotknu se jej, chci jej mít,
ó moci si jej vypůjčit!
Tolikerát jí ho vrátím, kolikerát bude chtít.
(L 54,7)

Walther z Vogelweide: Pod lípou v háji

(Under den linden)

(*1190-† asi 1230)

Minnesänger

Ukázka převzata z antologie *Hle, již v mém srdci vstává den. Antologie německé dvorské lyriky 12.–14. století*, Praha, 2009. Přeložila Sylvie Stanovská.

I
*Pod lípou v háji
jasně svítí
lůžko růžemi vystlané.
Chcete je najít?
Luční kvítí
je na tom místě zlámané.
Na pasece v údolí,
tandaradaj!
slavíci nám zpívali.
(L 39,11)*

II
*Zas vidím sebe,
přišla jsem
a můj miláček už tu byl.
Královno nebe,
byla jsem
v ráji, sotva mne políbil.
Kolikrát – to nevím, žel,
tandaradaj!
Rty má ústa umlčel.
(L 39,20)*

III
*V žertu mi ustlal
lůžko z růží
vonné a měkké, samý květ.
Kdo by se vydal
cestou z růží,
může je i dnes uvidět.
Růže, ty mu ztají dech,*

tandaradaj!
Řekne: „*Spala na květech*“!
(L 40,1)

IV
Kdyby to někdo
věděl, ó ne!
Srdce mi buší jako zvon!
Kéž nikdy nikdo
neprohlédne
co jak bylo, jen já a on!
Ještě slavík na větvi,
tandaradaj!
Kéž neřekne, co o nás ví.
(L 40,10)

Walther z Vogelweide: Píseň o smyslu dvorské lásky

(*Kan mîn frouwe süeze siuren?*)

(*1190-† asi 1230)

Minnesänger

Ukázka převzata z antologie *Hle, již v mém srdci vstává den. Antologie německé dvorské lyriky 12.–14. století*, Praha, 2009. Přeložila Sylvie Stanovská.

I
Oplácí paní sladkost kyselosti?
myslí, že dám-li lásku, sklidím žal?
Mám ji snad chválit do krajnosti,
abych se tím víc dolů propadal?
To bych špatně soudil, Bože!
Co to ale říkám, hluchý, zaslepený!
Koho láska oslepuje, jak jen vidět může?
(L 69,22)

II
Co je to láska? Kdo poví mi to?
Více bych o ní věděl rád.
Kdo ví o tom, co je v ní skryto,

*kéž řekne mi, proč umí tolik zraňovat.
Láska je láskou, pokud blaho tají,
zraňuje-li, pak nenažvu ji láskou.
Nevím, jak ji potom lidé nazývají.
(L 69,1)*

III

*Vystihnu-li však, co nám láska tají,
vykřikněte: „ano! Pravdu zná!“
Láskou vždy dvě srdce umírají,
obě rovným dílem, stejně raněná.
– Lásku když si nerozdělí –
jedno srdce lásku samo neunes.
Kéž bys mi, paní, pomáhala nést mé lásky žaly!
(L 69,8)*

IV

*Paní, nesu oba naše díly,
těžké, pomoci chceš-li, hleď si pospíšit.
Řekni jasně, nejsem-li ti milý,
nebudu se dál snažit tě uprosit.
Volný budu, křídla mít!
Uvaž ale dobře, paní,
víc než já tě málokterý umí oslavit.
(L 69,15)*

B/

- BUBEN, Vladimír, *Dějiny spisovné provençalštiny*, nákladem Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě, výtiskla Státní tiskárna v Praze, 1931.
- Corpus des troubadours* [digitální edice vybraných trubadúrských písní a biografí], řídí Vicenç Beltran i Pepió a Tomàs Martínez Romero, Institut d'Estudis Catalans [citováno 8. 8. 2014]. Dostupné z: <<http://trobadors.iec.cat/>>. [Obsahuje také stránku s odkazy na zásadní projekty a dokumenty dostupné na internetu: v záložce „El projecte“ > „Enllaços“.]
- Hle, již v mém srdci vstává den. Antologie německé dvorské lyriky 12.-14. století*, přeložila, úvodem a poznámkami opatřila Sylvie Stanovská, Praha, 2009.
- JAUFRES RUDEL, *Vzdálená láska*, přel. Jiří Pelán, Zblon, Opus, 2013.
- LOPES, Graça Videira; Ferreira, Manuel Pedro et al. (2011-), *Cantigas Medievais Galego Portuguesas* [databáze písní galicijsko-portugalských trubadúrů online]. Lisboa: Instituto de Estudos Medievais, FCSH/NOVA [citováno 19. 5. 2014]. Dostupné z: <<http://cantigas.fcsb.unl.pt/>>.
- Occitanica: mediateca enciclopédica* [textové, obrazové a zvukové dokumenty související s okciténskou kulturou a literaturou online]. CIRDÒC, Béziers, 2011- [citováno 8. 8. 2014]. Dostupné z: <<http://occitanica.org/>>.
- Písňe portugalských trobadorů*, přel. Vladimír Mikeš, Praha, Mladá fronta, 1983.
- Přátelé, přiléhavý složím vers: písňe okciténských trubadúrů*, přel. J. Holub a J. Prokop, Praha, Argo, 2001.
- Rialto: Repertorio informatizzato dell'antica letteratura trobadorica e occitana* [digitální edice vybraných trubadúrských písní a biografí], řídí Costanzo Di Girolamo, Università di Napoli Federico II, 2003-. ISSN 1973-381X [citováno 8. 8. 2014]. Dostupné z: <<http://www.rialto.unina.it/>>.
- RIQUER, Martín de, *Los trovadores: historia literaria y textos*, Barcelona, Ariel, 2011 (1975). [Dosud nejúplnější antologie trubadúrských písní, krátkých biografí (*vidas*) a dobových vysvětlení k písním (*razós*). Okc. originál se španělským překladem. Stěžejní bibliografie k autorům a k textům aktualizovaná většinou jen do roku 1975.]
- Vzdálený slavíkův zpěv*, za jazykové spolupráce Václava Černého přeložili Gustav Francl, Emanuel Frynta, Petr Kopta, Vladimír Mikeš a Ota Nechutová, Praha, SNKLU, 1963.